

STEUNPUNT SOCIALE PLANNING

meten & weten om te plannen

(ONDERWIJS)KANSEN VAN KINDEREN EN JONGEREN IN LIMBURG IN VERGELIJKEND PERSPECTIEF

WAT LEREN DE CIJFERS ONS OVER DE NOOD AAN EEN FLANKEREND ONDERWIJSBELEID VOOR LIMBURG?

INHOUD

INHOUD	2
COLOFON	2
INLEIDING	2
01 SOCIAAL KWETSBARE GROEPEN KINDEREN EN JONGEREN	3
02 SOCIAAL KWETSBARE GROEPEN IN HET ONDERWIJS	8
03 DE ONDERWIJSKANSEN IN HET GEDRANG	15
04 SLOTSOM	22

COLOFON

Dataverwerking, redactie en lay-out

Koen Snyers

Een uitgave van

Steunpunt Sociale Planning

Directie Mens, provincie Limburg

telefoon: 011 23 72 44

e-mail: socialeplanning@limburg.be

In opdracht van

Frank Smeets, gedeputeerde van Onderwijs

INLEIDING

Cijfers over sociaal kwetsbare jongerengroepen en cijfers over onderwijskansen leren ons dat Limburg het in de meeste gevallen niet slecht doet in vergelijking met heel Vlaanderen. Toch zijn er binnen de provincie gemeenten die wel heel ongunstig scoren, zelfs in vergelijking met grotere centrumsteden als Antwerpen en Gent.

Om dit aan te tonen, stelde het Steunpunt Sociale Planning op vraag van gedeputeerde van Onderwijs Frank Smeets een dossier samen. Met dit dossier wil de gedeputeerde aantonen dat Limburg nood heeft aan extra middelen voor een flankerend onderwijsbeleid. Dit kan bepaalde regio's en gemeenten ondersteunen in hun strijd tegen sociale uitsluiting en zwakkere onderwijskansen.

Het Steunpunt Sociale Planning belicht in dit dossier de maatschappelijke situatie via een twintigtal indicatoren. Per indicator wordt de Limburgse top 15 weergegeven, gevolgd door de LOP-gemeenten die daarbuiten vallen, Limburg, Vlaanderen, Antwerpen en Gent.

In hoofdstuk één passeren indicatoren over de aanwezigheid van sociaal kwetsbare jongerengroepen in de gemeenten de revue. De leerlingkenmerken voor financiering komen aan bod in het tweede hoofdstuk. Deze indicatoren geven zicht op de aanwezigheid van sociaal kwetsbare groepen in het onderwijs. Een derde hoofdstuk tracht in kaart te brengen in welke mate onderwijskansen van kinderen en jongeren in het gedrang komen. Het globale plaatje is aan de orde in een vierde en laatste hoofdstuk. Hier formuleert het Steunpunt Sociale Planning conclusies.

SOCIAAL KWETSBARE GROEPEN KINDEREN EN JONGEREN

Het eerste hoofdstuk legt de focus op de aanwezigheid van sociaal kwetsbare groepen kinderen en jongeren in de gemeenten.

De indicatoren op een rij

Geboorten in kansarme gezinnen

De eerste indicator is die van de geboorten in kansarme gezinnen. Kind & Gezin screent jaarlijks de gezinnen waarin een kind geboren wordt. Volgens deze screening is een gezin kansarm als er problemen zijn op minstens drie van zes criteria. Kinderen geboren in een kansarm gezin beginnen in een uitermate ongunstige startpositie aan het leven.

Geboorten in kansarme gezinnen worden afgezet tegenover het totaal aantal geboorten in een jaar.

Jongeren in de bijzondere jeugdbijstand

De functies van het gezin kunnen ook in gevaar komen voor minderjarigen die opgroeien in een problematische opvoedingssituatie en/of een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben. Het gaat om jongeren die daarom begeleiding krijgen binnen de bijzondere jeugdbijstand.

We berekenen het procentueel aandeel van de jongeren in de bijzondere jeugdbijstand ten opzichte van het aantal minderjarigen.

Eenoudergezinnen met minderjarige kinderen

Eenoudergezinnen met minderjarige kinderen worden vaak beschouwd als een sociaal kwetsbare gezinsgroep. De kinderen die in een eenoudergezin opgroeien, zijn dus ook

een sociaal kwetsbare groep.

Het aantal eenoudergezinnen met minderjarige kinderen wordt afgezet ten opzichte van het aantal familiekeren met minderjarigen.

De jeugdwerkloosheidsgraad

Het percentage niet-werkende werkzoekenden onder de beroepsbevolking jonger dan 25 jaar geeft ons de jeugdwerkloosheidsgraad. Deze indicator zegt iets over de groep die moeite heeft met inschakeling op de arbeidsmarkt in de periode recent na hun uitstroom uit het onderwijs.

Jonge, laaggeschoolde werkzoekenden

Niet-werkende werkzoekenden, jonger dan 25 jaar en zonder diploma secundair onderwijs: ook zij vormen een sociaal kwetsbare groep. Ze verlieten het onderwijs zonder diploma, wat hun kansen op de arbeidsmarkt hypothekeert.

We bekijken deze groep als percentage in verhouding tot de 18- tot 24-jarige bevolking.

Wat leren de cijfers?

Geboorten in kansarme gezinnen

Vijf Limburgse gemeenten tellen een (veel) hoger percentage geboorten in kansarme gezinnen dan Limburg (8,9%) (> tabel 01): Heusden-Zolder (22,8%), Genk (18,3%), Maasmechelen (17,0%), Houthalen-Helchteren (14,8%) en Beringen (12,0%). Dit zijn de voormalige mijngemeenten.

Heusden-Zolder scoort zelfs hoger dan Antwerpen (20,3%) en de Limburgse top vier overstijgt het cijfer van Gent (13,1%). In vergelijking met Vlaanderen (8,1%) zijn elf Limburgse gemeenten er slechter aan toe.

Jongeren in de bijzondere jeugdbijstand

Van alle Limburgse minderjarigen krijgt 2,82% begeleiding in de bijzondere jeugdbijstand

(> tabel 02). Negen Limburgse gemeenten scoren (veel) hoger. De Zuid-Limburgse gemeenten Gingelom (4,83%), Sint-Truiden (4,81%) en Tongeren (4,36%) spannen de kroon. Maar ook Halen, Ham, Genk, Hasselt, Leopoldsborg en Kortesseem zitten nog boven het Limburgs gemiddelde, met een percentage tussen 4,04% en 3,32%..

Liefst negentien Limburgse gemeenten tellen procentueel meer jongeren in de bijzondere jeugdbijstand dan Vlaanderen (2,72%). Antwerpen zit met 5,43% hoger dan de hoogst scorende Limburgse gemeente, maar liefst dertien gemeenten uit onze provincie overstijgen het Gentse cijfer (3,00%).

Eenoudergezinnen met minderjarige kinderen

Ruim één op vier (27,0%) Limburgse familiekeren met minderjarigen is een eenoudergezin (> tabel 03). In elf Limburgse gemeenten ligt dat percentage (veel) hoger. De Zuid-limburgse gemeenten Tongeren (35,0%), Sint-Truiden (34,4%) en Gingelom (33,1%) vormen samen met Hasselt (32,6%) de uitschieters. Ook Leopoldsborg, Ham, Heers, Tessenderlo, Wellen, Kortesseem en Lanaken scoren nog hoger dan Limburg, met een percentage variërend van 31,2% tot 29,3%.

In Vlaanderen is bijna één op drie familiekeren met minderjarigen een eenoudergezin (32,6%). Dat is dus hoger dan in Limburg. Slechts de top vier van de Limburgse gemeenten scoort hoger dan Vlaanderen. Geen enkele Limburgse gemeente telt zoveel eenoudergezinnen als Antwerpen (41,3%) of Gent (41,8%), waar meer dan twee op vijf gezinnen met minderjarigen een eenoudergezin zijn.

De jeugdwerkloosheidsgraad

In Limburg is 18,6% van de jeugdige beroepsbevolking werkloos (> tabel 04). Zes gemeenten scoren (veel) hoger dan Limburg: Genk (27,9%), Maasmechelen (26,5%), Houthalen-Helchteren (22,3%), Zutendaal (21,7%), As (21,6%) en Heusden-Zolder (20,4%).

Genk en Maasmechelen springen er sterk bovenuit. Dit zijn ook de twee gemeenten die een hogere jeugdwerkloosheidsgraad hebben dan Antwerpen (26,0%) en Gent (23,7%). In liefst de helft van de Limburgse gemeenten is de jeugdwerkloosheidsgraad groter dan in Vlaanderen (15,9%).

Jonge, laaggeschoolde werkzoekenden

In Limburg is 5,5% van de 18- tot 24-jarigen werkzoekend zonder diploma secundair onderwijs (> tabel 05). Limburg scoort daarmee slechter dan Vlaanderen (4,9%). Binnen Limburg scoren vier ex-mijngemeenten plus Gingelom en Leopoldsborg (veel) hoger dan gemiddeld: Genk (9,8%), Maasmechelen (8,8%), Houthalen-Helchteren (8,4%), Gingelom (6,9%), Beringen (6,7%) en Leopoldsborg (6,5%).

Zestien Limburgse gemeenten zitten procentueel met meer jonge, laaggeschoolde werkzoekenden dan Vlaanderen. Geen enkele Limburgse gemeente haalt het Antwerpse cijfer (10,4%), maar Genk en Maasmechelen scoren hoger dan Gent (8,8%).

Conclusies

De aanwezigheid van sociaal kwetsbare groepen van kinderen en jongeren in Limburg is het grootst in Genk, dat op vier van de vijf indicatoren ongunstiger scoort dan de provincie. Maasmechelen, Houthalen-Helchteren, Leopoldsborg, Sint-Truiden en Gingelom overstijgen het Limburgse cijfer bij drie van de vijf indicatoren. Heusden-Zolder, Beringen, Tongeren, Hasselt en Ham doen het slechter dan Limburg op twee van de vijf indicatoren.

In dit rijtje van gemeenten telt West-Limburg met Leopoldsborg, Heusden-Zolder, Beringen en Ham vier gemeenten. Genk, Houthalen-Helchteren en Hasselt zijn drie gemeenten uit Midden-Limburg. Sint-Truiden, Gingelom en Tongeren zijn Zuid-Limburgse gemeenten. Maasmechelen ligt in het Maasland.

Tabel 01 - Geboorten in kansarme gezinnen

	aantal (teller)	geboorten (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Heusden-Zolder	85	373	22,8	2,83	1
Genk	138	753	18,3	1,92	2
Maasmechelen	75	441	17,0	1,65	3
Houthalen-Helchteren	50	337	14,8	1,21	4
Beringen	59	493	12,0	0,63	5
Sint-Truiden	46	388	11,9	0,60	6
Alken	9	81	11,1	0,45	7
Heers	9	81	11,1	0,45	7
Leopoldsburg	20	186	10,8	0,38	9
Borgloon	8	91	8,8	-0,02	10
Tongeren	24	280	8,6	-0,06	11
Herk-de-Stad	10	129	7,8	-0,23	12
Riemst	12	155	7,7	-0,23	13
Zonhoven	17	231	7,4	-0,31	14
Lommel	21	298	7,0	-0,37	15
Hasselt	52	753	6,9	-0,40	17
Hechtel-Eksel	10	147	6,8	-0,42	18
Dilsen-Stokkem	13	200	6,5	-0,49	21
Bilzen	17	338	5,0	-0,79	28
Hoeselt	2	105	1,9	-1,42	36
Limburg	794	8.932	8,9		
Vlaanderen	5.666	69.928	8,1		
Antwerpen	1.502	7.387	20,3		
Gent	442	3.381	13,1		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			4,9		

Bron: Kind en Gezin / FOD Economie – ADSEI (loop 2008)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 02 - Jongeren in de bijzondere jeugdbijstand

	aantal (teller)	0-17-jarigen (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Gingelom	78	1.615	4,83	2,24	1
Sint-Truiden	317	6.590	4,81	2,22	2
Tongeren	229	5.255	4,36	1,72	3
Halen	71	1.758	4,04	1,36	4
Ham	74	2.012	3,68	0,96	5
Genk	480	13.601	3,53	0,79	6
Hasselt	421	12.109	3,48	0,73	7
Leopoldsburg	93	2.791	3,33	0,57	8
Kortesseem	52	1.568	3,32	0,55	9
Dilsen-Stokkem	128	3.933	3,25	0,48	10
Hoeselt	56	1.794	3,12	0,33	11
Diepenbeek	108	3.537	3,05	0,26	12
Zutendaal	40	1.314	3,04	0,25	13
Herk-de-Stad	71	2.370	3,00	0,19	14
Borgloon	52	1.755	2,96	0,16	15
Maasmechelen	212	7.331	2,89	0,08	16
Bilzen	168	5.922	2,84	0,01	17
Beringen	241	8.948	2,69	-0,15	20
Houthalen-Helchteren	155	6.160	2,52	-0,34	22
Hechtel-Eksel	57	2.334	2,44	-0,43	23
Heusden-Zolder	135	6.455	2,09	-0,82	30
Limburg	4.519	160.029	2,82		
Vlaanderen	33.293	1.225.426	2,72		
Antwerpen	5.478	100.796	5,43		
Gent	1.383	46.070	3,00		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			0,89		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Beleidsdomein WVG – Agenschap Jongerenwelzijn (loop 2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 03 - Eenoudergezinnen met minderjarige kinderen

	aantal (teller)	familiekernen met minderjarigen (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Tongeren	1.109	3.165	35,0	2,24	1
Sint-Truiden	1.363	3.967	34,4	2,05	2
Gingelom	299	904	33,1	1,69	3
Hasselt	2.258	6.918	32,6	1,57	4
Leopoldsburg	497	1.592	31,2	1,18	5
Ham	348	1.137	30,6	1,01	6
Heers	236	775	30,5	0,96	7
Tessenderlo	592	1.974	30,0	0,84	8
Wellen	239	807	29,6	0,73	9
Kortesseem	269	919	29,3	0,64	10
Lanaken	788	2.694	29,3	0,63	11
Borgloon	308	1.082	28,5	0,41	13
As	259	920	28,2	0,32	14
Zonhoven	671	2.385	28,1	0,32	15
Herk-de-Stad	378	1.351	28,0	0,28	16
Bilzen	928	3.450	26,9	-0,02	20
Dilsen-Stokkem	607	2.266	26,8	-0,06	21
Maasmechelen	1.131	4.280	26,4	-0,16	23
Hechtel-Eksel	336	1.298	25,9	-0,31	25
Genk	1.925	7.518	25,6	-0,38	26
Houthalen-Helchteren	905	3.571	25,3	-0,46	29
Hoeselt	262	1.064	24,6	-0,66	31
Beringen	1.192	4.964	24,0	-0,83	35
Heusden-Zolder	824	3.621	22,8	-1,18	38
Limburg	24.904	92.282	27,0		
Vlaanderen	224.061	687.490	32,6		
Antwerpen	20.660	50.028	41,3		
Gent	10.525	25.203	41,8		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			3,6		

Bron: FOD Economie – ADSEI, Dienst Demografie (01.01.2008)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

$z < -1,5$:	$-1,5 < z < -0,5$:	$-0,5 < z < +0,5$:	$+0,5 < z < +1,5$:	$z > +1,5$:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 04 - Jeugdwerkloosheidgraad: niet-werkende werkzoekenden 15-24 jaar

	aantal (teller)	beroeps- bevolking 15-24 (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Genk	941	3.374	27,9	2,59	1
Maasmechelen	540	2.037	26,5	2,22	2
Houthalen-Helchteren	384	1.721	22,3	1,04	3
Zutendaal	71	327	21,7	0,88	4
As	73	338	21,6	0,84	5
Heusden-Zolder	329	1.611	20,4	0,51	6
Beringen	426	2.108	20,2	0,45	7
Leopoldsburg	160	793	20,2	0,44	8
Tongeren	264	1.335	19,8	0,33	9
Gingelom	57	288	19,7	0,32	10
Dilsen-Stokkem	185	936	19,7	0,32	11
Hasselt	597	3.052	19,6	0,28	12
Sint-Truiden	338	1.762	19,2	0,18	13
Bilzen	264	1.475	17,9	-0,20	14
Heers	44	254	17,4	-0,34	15
Hechtel-Eksel	97	638	15,2	-0,95	25
Hoeselt	48	428	11,1	-2,08	43
Limburg	7.374	39.696	18,6		
Vlaanderen	45.331	284.959	15,9		
Antwerpen	6.139	23.654	26,0		
Gent	2.856	12.030	23,7		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			3,6		

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening – bewerking Steunpunt WSE / Departement WSE (jaargemiddelde 2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

$z < -1,5$:	$-1,5 < z < -0,5$:	$-0,5 < z < +0,5$:	$+0,5 < z < +1,5$:	$z > +1,5$:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 05 - Jonge, laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden (zonder diploma SO)

	aantal (teller)	18-24- jarigen (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Genk	597	6.094	9,8	2,67	1
Maasmechelen	292	3.305	8,8	2,07	2
Houthalen-Helchteren	252	2.983	8,4	1,83	3
Gingelom	35	506	6,9	0,87	4
Beringen	244	3.654	6,7	0,73	5
Leopoldsborg	87	1.345	6,5	0,60	6
Heusden-Zolder	177	2.833	6,2	0,46	7
As	38	610	6,2	0,45	8
Tongeren	137	2.300	6,0	0,28	9
Dilsen-Stokkem	95	1.605	5,9	0,25	10
Sint-Truiden	173	3.145	5,5	-0,01	11
Halen	35	637	5,5	-0,01	12
Tessenderlo	70	1.337	5,2	-0,17	13
Zutendaal	31	600	5,2	-0,21	14
Maaseik	108	2.111	5,1	-0,25	15
Hasselt	301	5.906	5,1	-0,26	16
Bilzen	112	2.641	4,2	-0,79	22
Hoeselt	28	754	3,7	-1,12	32
Hechtel-Eksel	36	1.141	3,2	-1,47	39
Limburg	3.903	70.821	5,5		
Vlaanderen	25.301	515.457	4,9		
Antwerpen	4.256	40.899	10,4		
Gent	1.834	20.852	8,8		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			1,6		

Bron: VDAB Studiedienst (december 2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

$z < -1,5$:	$-1,5 < z < -0,5$:	$-0,5 < z < +0,5$:	$+0,5 < z < +1,5$:	$z > +1,5$:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

SOCIAAL KWETSBARE GROEPEN IN HET ONDERWIJS

In het tweede hoofdstuk kijken we naar de aanwezigheid van sociaal kwetsbare groepen in gewone basis- en secundaire scholen op het grondgebied van de gemeenten. Dat doen we met behulp van de leerlingkenmerken voor financiering die het Ministerie van Onderwijs en Vorming van de Vlaamse Gemeenschap hanteert.

De indicatoren op een rij

Laag opleidingsniveau moeder

Een leerling scoort op deze indicator als de moeder geen diploma secundair onderwijs heeft. Algemeen wordt aangenomen dat een leerling met een laag opgeleide moeder sociaal kwetsbaarder is dan een leerling met een hoger opgeleide moeder.

Het hebben van een schooltoelage

Een leerling die een schooltoelage gekregen heeft, tikt aan op het tweede leerlingkenmerk voor financiering. Om een schooltoelage te krijgen, mag het gezinsinkomen, in samenhang met de personenlast in het gezin, bepaalde grenzen niet overschrijden. Het hebben van een schooltoelage is dan ook op de eerste plaats een indicatie voor financiële kwetsbaarheid in het gezin.

Wonen in een 'kansarme' buurt

Een leerling scoort op de buurtindicator als hij of zij woont in een buurt waar het percentage 15-jarigen met minstens twee jaar schoolse vertraging de afgelopen zes schooljaren het hoogst was. Het gaat om de 25% leerlingen die in de buurten met de

hoogste schoolse vertraging wonen. Leerlingen die behoren tot de trekkende bevolking en thuislozen scoren bovendien sowieso op deze indicator.

De buurtindicator heeft de intentie om een indicatie te geven van leerlingen die in een 'kansarme' buurt wonen. Het feit dat schoolse vertraging bij 15-jarigen het enige criterium is om op deze indicator te scoren, doet echter onze wenkbrauwen fronsen. Om te kunnen spreken van een 'kansarme' buurt, is het nodig om een hele set van indicatoren in ogenschouw te nemen. De buurtindicator is dan ook niet de meest adequate indicator om de aanwezigheid van sociaal kwetsbare groepen in scholen in kaart te brengen.

Thuis taal niet-Nederlands

Een leerling scoort op de indicator thuistaal als de taal die in het gezin gesproken wordt niet het Nederlands is. Dit is het geval als de leerling in een gezin met niemand de onderwijstaal spreekt of, in een gezin met drie gezinsleden (broers en zussen tellen als één gezinslid / de leerling zelf niet meegerekend) met maximum één van hen de onderwijstaal spreekt.

Of een andere thuistaal de onderwijskansen hindert, daarover zijn de meningen verdeeld. Maar deze indicator geeft alleszins wel een goede indruk van de aanwezigheid van allochtonen in het onderwijs, vaak wel een sociaal kwetsbare groep.

Leerlingen die naar school gaan in de gemeenten

Voor elk van de vier indicatoren berekenen we het aantal leerlingen dat op de indicator scoort als procentueel aandeel van het aantal leerlingen in het gewoon basisonderwijs of het gewoon secundair onderwijs op het grondgebied van de gemeenten. Het gaat bij deze indicatoren dus om de leerlingen die naar school gaan in de gemeenten.

Wat leren de cijfers?

Laag opleidingsniveau moeder

Van alle leerlingen die **gewoon basisonderwijs** volgen in Limburg heeft 23,9% een laag opgeleide moeder (> tabel 06). Dat percentage is hoger dan in Vlaanderen (21,5%). Drie

ex-mijngemeenten scoren veel hoger dan het Limburgse gemiddelde: Maasmechelen (42,0%), Genk (38,4%) en Houthalen-Helchteren (37,7%). Ook Heusden-Zolder, Leopoldsborg, Beringen, Dilsen-Stokkem, Wellen en Kinrooi zitten boven het Limburgse cijfer, met een percentage tussen 31,1% en 28,3%. Maasmechelen overtroeft Antwerpen (39,2%) en Gent (31,5%), terwijl Genk en Houthalen-Helchteren hoger scoren dan Gent (31,5%). Zestien Limburgse gemeenten scoren hoger dan Vlaanderen.

In Limburgse scholen voor **gewoon secundair onderwijs** heeft 28,5% van de leerlingen een moeder met een laag opleidingsniveau (> tabel 07). Ook dat overstijgt het Vlaamse cijfer (25,4%). Kinrooi (51,4%) en Maasmechelen (43,8%) scoren veel hoger dan Limburg. Ook Genk (41,0%), Houthalen-Helchteren (35,8%), Leopoldsborg (34,1%) en Maaseik (33,3%) scoren nog hoger dan heel Limburg. Kinrooi, Maasmechelen en Genk tellen in het gewoon secundair onderwijs verhoudingsgewijs meer leerlingen met een laag opgeleide moeder dan Antwerpen (39,2%). Liefst vijftien Limburgse gemeenten scoren hoger dan Gent op deze indicator. Evenveel gemeenten scoren hoger dan Vlaanderen.

Het hebben van een schooltoelage

Meer dan één op vier leerlingen in het **gewoon basisonderwijs** in Limburg (26,8%) ontvangt een schooltoelage (> tabel 08). In heel Vlaanderen is dat slechts 22,6%. Liefst twintig Limburgse gemeenten zitten boven dat Vlaamse cijfer. In Genk (44,6%), Houthalen-Helchteren (41,6%) en Maasmechelen (39,5%) ligt dit percentage ruim boven het Limburgse gemiddelde. Maar ook Heusden-Zolder (36,7%), Beringen (34,9%), Leopoldsborg (34,4%) en Dilsen-Stokkem (33,1%) zitten daar nog boven. De zeven gemeenten die (veel) hoger dan Limburg scoren, scoren ook hoger dan Gent (31,9%). Genk en Houthalen-Helchteren doen het zelfs slechter dan Antwerpen (40,5%).

Liefst 30,7% van de leerlingen in het **gewoon secundair onderwijs** in Limburg maakt gebruik van het recht op een schooltoelage (> tabel 09). Ook dat is meer dan in heel Vlaanderen (26,5%). Achttien Limburgse gemeenten toeren boven dit Vlaamse cijfer uit. Genk (43,2%) telt veel meer leerlingen met een schooltoelage dan Limburg. In Beringen (41,0%), Leopoldsborg (40,8%), Maasmechelen (39,7%), Heusden-Zolder (39,3%) en Houthalen-Helchteren (39,0%) ligt het percentage hoger dan in de hele pro-

vincie. Het gaat om de vijf ex-mijngemeenten plus Leopoldsborg. Het zijn ook deze zes gemeenten die procentueel meer leerlingen met een schooltoelage tellen dan Antwerpen (38,4%). Liefst zestien Limburgse gemeenten scoren hoger dan Gent (28,0%).

Wonen in een 'kansarme' buurt

Hogerop maakten we al enig voorbehoud bij de buurtindicator. Deze is in feite niet zo geschikt om de aanwezigheid van sociaal kwetsbare groepen in het onderwijs in kaart te brengen. Toch geven we mee hoe de Limburgse gemeenten op deze indicator scoren.

Amper 15,7% van de leerlingen die **gewoon basisonderwijs** volgen in Limburg, woont in een 'kansarme' buurt (lees: een buurt met veel schoolse vertraging bij 15-jarigen). Voor heel Vlaanderen (25,5%) is dat percentage hoger (> tabel 10). Genk (53,6%), Leopoldsborg (44,2%) en Maasmechelen (37,6%) tellen veel meer leerlingen die scoren op de buurtindicator dan Limburg. En ook in Zutendaal (31,4%), Houthalen-Helchteren (28,3%), Heusden-Zolder (26,9%) en Hasselt (22,7%) ligt dit aandeel nog hoger dan in de hele provincie. Op Hasselt na zijn dit allemaal gemeenten die ook hoger scoren dan Vlaanderen. Geen enkele Limburgse gemeente scoort zo hoog als Antwerpen (78,0%) of Gent (58,2%).

De situatie is min of meer vergelijkbaar bij leerlingen die **gewoon secundair onderwijs** volgen in Limburg: 17,3% van hen woont in een 'kansarme' buurt (> tabel 11). Ook dat is minder dan in heel Vlaanderen (25,4%). Binnen Limburg springt Genk (53,3%) er echt bovenuit, maar ook Leopoldsborg (36,3%), Maasmechelen (36,3%), Houthalen-Helchteren (32,3%) en Heusden-Zolder (26,8%) scoren nog hoger dan Limburg. Dit zijn ook de vijf gemeenten die hoger scoren dan Vlaanderen. Geen enkele Limburgse gemeente benadert het Antwerpse cijfer (68,0%), maar Genk scoort wel hoger dan Gent (40,6%).

Thuis taal niet-Nederlands

De thuistaal is niet-Nederlands bij 11,4% van de leerlingen in het **gewoon basisonderwijs** in Limburg (> tabel 12). Voor heel Vlaanderen is dit percentage hoger (14,1%). Acht Limburgse gemeenten scoren hoger dan Vlaanderen. Dezelfde gemeenten scoren (veel) hoger dan Limburg. In Voeren (31,2%), Heusden-Zolder (27,9%), Genk (26,7%), Beringen

---

(24,1%) en Maasmechelen (23,7%) ligt het percentage leerlingen met een andere thuistaal veel hoger dan in heel Limburg. Gingelom (22,3%), Houthalen-Helchteren (19,8%) en Leopoldsborg (17,7%) scoren hoger dan Limburg. Geen enkele Limburgse gemeente scoort ongunstiger dan Antwerpen (35,5%), maar in Voeren, Heusden-Zolder en Genk is de situatie wel ongunstiger dan in Gent (24,8%).

In het **gewoon secundair onderwijs** heeft slechts 7,2% van de leerlingen die in Limburg schoollopen een andere thuistaal dan het Nederlands (> tabel 13). In Vlaanderen (9,3%) ligt dat percentage wat hoger. Heusden-Zolder (21,6%), Maasmechelen (17,7%) en Leopoldsborg (17,5%) zitten ruim boven het Limburgse gemiddelde, maar ook Beringen (15,5%), Houthalen-Helchteren (13,6%), Genk (13,0%) en Voeren (13,0%) scoren hoger. De zeven gemeenten die hoger scoren dan Limburg plus Borgloon (9,5%) scoren hoger dan Vlaanderen. Geen enkele Limburgse gemeente heeft meer anderstalige leerlingen in het gewoon secundair onderwijs dan Antwerpen (25,3%), terwijl de top vijf van de Limburgse gemeenten ongunstiger scoort dan Gent (13,1%).

Conclusies

De aanwezigheid van sociale kwetsbare groepen van kinderen en jongeren in het gewoon basis- en secundair onderwijs is het grootst in de vijf ex-mijngemeenten plus Leopoldsborg. Genk, Maasmechelen, Houthalen-Helchteren en Leopoldsborg scoren ongunstiger dan Limburg op alle acht indicatoren. Heusden-Zolder doet het minder goed dan Limburg op zeven indicatoren en Beringen op vijf indicatoren.

Als we kijken naar de regionale spreiding van deze gemeenten, gaat het om drie gemeenten uit West-Limburg: Leopoldsborg, Heusden-Zolder en Beringen. Houthalen-Helchteren en Genk behoren tot Midden-Limburg. Maasmechelen ligt in het Maasland.

Tabel 06 - Leerlingen met een moeder met een laag opleidingsniveau in het gewoon basisonderwijs

	aantal (teller)	ln G BaO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Maasmechelen	1.480	3.525	42,0	2,52	1
Genk	2.574	6.702	38,4	2,02	2
Houthalen-Helchteren	1.184	3.144	37,7	1,92	3
Heusden-Zolder	953	3.062	31,1	1,01	4
Leopoldsburg	420	1.415	29,7	0,81	5
Beringen	1.237	4.225	29,3	0,75	6
Dilsen-Stokkem	551	1.891	29,1	0,73	7
Wellen	190	654	29,1	0,72	8
Kinrooi	395	1.398	28,3	0,61	9
Heers	134	499	26,9	0,42	10
Lanaken	600	2.538	23,6	-0,03	11
Bilzen	672	2.877	23,4	-0,07	12
Hamont-Achel	345	1.483	23,3	-0,08	13
Bocholt	284	1.223	23,2	-0,09	14
Borgloon	218	974	22,4	-0,21	15
Sint-Truiden	726	3.413	21,3	-0,36	17
Tongeren	578	2.782	20,8	-0,43	20
Hechtel-Eksel	189	1.030	18,3	-0,77	25
Hasselt	1.002	6.454	15,5	-1,16	35
Hoeselt	107	802	13,3	-1,47	39
Limburg	18.999	79.600	23,9		
Vlaanderen	135.237	628.102	21,5		
Antwerpen	13.625	34.789	39,2		
Gent	7.561	24.011	31,5		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:				7,2	

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming – AgODi – afdeling Advies en Ondersteuning (01.02.2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

$z < -1,5$:	$-1,5 < z < -0,5$:	$-0,5 < z < +0,5$:	$+0,5 < z < +1,5$:	$z > +1,5$:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 07 - Leerlingen met een moeder met een laag opleidingsniveau in het gewoon secundair onderwijs

	aantal (teller)	ln GSO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Kinrooi	295	574	51,4	2,74	1
Maasmechelen	1.053	2.406	43,8	1,82	2
Genk	2.685	6.548	41,0	1,49	3
Houthalen-Helchteren	622	1.739	35,8	0,87	4
Leopoldsburg	348	1.021	34,1	0,66	5
Maaseik	1.271	3.813	33,3	0,57	6
Heusden-Zolder	504	1.571	32,1	0,42	7
Beringen	616	1.947	31,6	0,37	8
Overpelt	631	2.170	29,1	0,06	9
Lanaken	535	1.938	27,6	-0,11	10
Zonhoven	295	1.096	26,9	-0,19	11
Hasselt	2.841	10.606	26,8	-0,21	12
Hoeselt	137	514	26,7	-0,23	13
Sint-Truiden	1.054	3.994	26,4	-0,26	14
Dilsen-Stokkem	339	1.299	26,1	-0,29	15
Tongeren	833	3.392	24,6	-0,48	16
Bilzen	602	2.495	24,1	-0,53	18
Hechtel-Eksel	111	1.001	11,1	-2,09	30
Limburg	17.678	61.939	28,5		
Vlaanderen	112.483	442.677	25,4		
Antwerpen	13.625	34.789	39,2		
Gent	6.516	25.595	25,5		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			8,4		

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming – AgODi – afdeling Advies en Ondersteuning (01.02.2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

$z < -1,5$:	$-1,5 < z < -0,5$:	$-0,5 < z < +0,5$:	$+0,5 < z < +1,5$:	$z > +1,5$:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 08 - Leerlingen met een schooltoelage in het gewoon basisonderwijs

	aantal (teller)	ln G BaO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Genk	2.986	6.702	44,6	2,44	1
Houthalen-Helchteren	1.307	3.144	41,6	2,03	2
Maasmechelen	1.393	3.525	39,5	1,75	3
Heusden-Zolder	1.125	3.062	36,7	1,37	4
Beringen	1.476	4.225	34,9	1,12	5
Leopoldsburg	487	1.415	34,4	1,05	6
Dilsen-Stokkem	625	1.891	33,1	0,86	7
Hechtel-Eksel	277	1.030	26,9	0,01	8
Kinrooi	365	1.398	26,1	-0,10	9
Heers	128	499	25,7	-0,16	10
Meeuwen-Gruitrode	321	1.261	25,5	-0,18	11
Tongeren	699	2.782	25,1	-0,23	12
Sint-Truiden	842	3.413	24,7	-0,29	13
Ham	222	905	24,5	-0,31	14
Maaseik	573	2.393	23,9	-0,39	15
Bilzen	653	2.877	22,7	-0,56	19
Hasselt	1.407	6.454	21,8	-0,69	25
Hoeselt	143	802	17,8	-1,23	34
Limburg	21.333	79.600	26,8		
Vlaanderen	142.256	628.102	22,6		
Antwerpen	20.400	50.362	40,5		
Gent	7.671	24.011	31,9		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			7,3		

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming – AgODi – afdeling Advies en Ondersteuning (01.02.2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardcores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 09 - Leerlingen met een schooltoelage in het gewoon secundair onderwijs

	aantal (teller)	ln GSO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Genk	2.829	6.548	43,2	1,63	1
Beringen	799	1.947	41,0	1,35	2
Leopoldsburg	417	1.021	40,8	1,32	3
Maasmechelen	955	2.406	39,7	1,17	4
Heusden-Zolder	617	1.571	39,3	1,12	5
Houthalen-Helchteren	678	1.739	39,0	1,08	6
Hamont-Achel	130	390	33,3	0,34	7
Overpelt	696	2.170	32,1	0,18	8
Zonhoven	348	1.096	31,8	0,14	9
Hasselt	3.256	10.606	30,7	0,00	10
Bree	780	2.545	30,6	-0,01	11
Dilsen-Stokkem	397	1.299	30,6	-0,02	12
Sint-Truiden	1.218	3.994	30,5	-0,03	13
Peer	252	836	30,1	-0,07	14
Bocholt	101	346	29,2	-0,20	15
Tongeren	927	3.392	27,3	-0,44	18
Hoeselt	131	514	25,5	-0,68	21
Bilzen	629	2.495	25,2	-0,72	23
Hechtel-Eksel	206	1.001	20,6	-1,32	27
Limburg	19.017	61.939	30,7		
Vlaanderen	117.097	442.677	26,5		
Antwerpen	13.355	34.789	38,4		
Gent	7.164	25.595	28,0		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			7,7		

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming – AgODi – afdeling Advies en Ondersteuning (01.02.2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardcores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 10 - Leerlingen wonend in 'kansarme' buurt in het gewoon basisonderwijs

	aantal (teller)	ln G BaO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Genk	3.590	6.702	53,6	2,89	1
Leopoldsburg	626	1.415	44,2	2,18	2
Maasmechelen	1.327	3.525	37,6	1,68	3
Zutendaal	191	609	31,4	1,20	4
Houthalen-Helchteren	891	3.144	28,3	0,97	5
Heusden-Zolder	825	3.062	26,9	0,86	6
Hasselt	1.468	6.454	22,7	0,54	7
Sint-Truiden	750	3.413	22,0	0,48	8
Heers	106	499	21,2	0,42	9
Beringen	806	4.225	19,1	0,26	10
Dilsen-Stokkem	269	1.891	14,2	-0,11	11
Borgloon	109	974	11,2	-0,34	12
As	98	878	11,2	-0,35	13
Bilzen	279	2.877	9,7	-0,46	14
Tessenderlo	160	1.663	9,6	-0,46	15
Tongeren	76	2.782	2,7	-0,99	20
Hechtel-Eksel	14	1.030	1,4	-1,10	27
Hoeselt	8	802	1,0	-1,12	30
Limburg	12.494	79.600	15,7		
Vlaanderen	159.887	628.102	25,5		
Antwerpen	39.278	50.362	78,0		
Gent	13.965	24.011	58,2		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			13,1		

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming – AgODi – afdeling Advies en Ondersteuning (01.02.2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 11 - Leerlingen wonend in 'kansarme' buurt in het gewoon secundair onderwijs

	aantal (teller)	ln GSO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Genk	3.490	6.548	53,3	2,73	1
Leopoldsburg	371	1.021	36,3	1,45	2
Maasmechelen	873	2.406	36,3	1,44	3
Houthalen-Helchteren	562	1.739	32,3	1,14	4
Heusden-Zolder	421	1.571	26,8	0,72	5
Dilsen-Stokkem	280	1.299	21,6	0,32	6
Sint-Truiden	800	3.994	20,0	0,21	7
Hasselt	2.035	10.606	19,2	0,14	8
Zonhoven	189	1.096	17,2	0,00	9
Beringen	294	1.947	15,1	-0,17	10
Tessenderlo	174	1.767	9,8	-0,57	11
Bilzen	243	2.495	9,7	-0,57	12
Borgloon	23	304	7,6	-0,74	13
Lanaken	142	1.938	7,3	-0,76	14
Hoeselt	37	514	7,2	-0,77	15
Hechtel-Eksel	62	1.001	6,2	-0,84	17
Tongeren	155	3.392	4,6	-0,97	19
Limburg	10.718	61.939	17,3		
Vlaanderen	112.483	442.677	25,4		
Antwerpen	23.663	34.789	68,0		
Gent	10.381	25.595	40,6		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			13,2		

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming – AgODi – afdeling Advies en Ondersteuning (01.02.2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 12 - Leerlingen met thuistaal niet-Nederlands in het gewoon basis-onderwijs

	aantal (teller)	ln G BaO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Voeren	154	494	31,2	2,47	1
Heusden-Zolder	853	3.062	27,9	2,06	2
Genk	1.787	6.702	26,7	1,91	3
Beringen	1.019	4.225	24,1	1,59	4
Maasmechelen	837	3.525	23,7	1,54	5
Gingelom	194	870	22,3	1,36	6
Houthalen-Helchteren	623	3.144	19,8	1,05	7
Leopoldsburg	250	1.415	17,7	0,78	8
Sint-Truiden	421	3.413	12,3	0,12	9
Heers	59	499	11,8	0,05	10
Bilzen	269	2.877	9,4	-0,26	11
Tongeren	260	2.782	9,3	-0,26	12
Dilsen-Stokkem	176	1.891	9,3	-0,26	13
Hasselt	494	6.454	7,7	-0,47	14
Borgloon	72	974	7,4	-0,50	15
Hechtel-Eksel	61	1.030	5,9	-0,69	20
Hoeselt	18	802	2,2	-1,15	40
Limburg	9.077	79.600	11,4		
Vlaanderen	88.677	628.102	14,1		
Antwerpen	17.897	50.362	35,5		
Gent	5.960	24.011	24,8		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			8,0		

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming – AgODi – afdeling Advies en Ondersteuning (01.02.2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

$z < -1,5$:	$-1,5 < z < -0,5$:	$-0,5 < z < +0,5$:	$+0,5 < z < +1,5$:	$z > +1,5$:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 13 - Leerlingen met thuistaal niet-Nederlands in het gewoon secundair onderwijs

	aantal (teller)	ln GSO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Heusden-Zolder	340	1.571	21,6	2,46	1
Maasmechelen	425	2.406	17,7	1,78	2
Leopoldsburg	179	1.021	17,5	1,76	3
Beringen	301	1.947	15,5	1,41	4
Houthalen-Helchteren	236	1.739	13,6	1,09	5
Genk	853	6.548	13,0	0,99	6
Voeren	41	315	13,0	0,99	7
Borgloon	29	304	9,5	0,40	8
Hasselt	845	10.606	8,0	0,13	9
Tongeren	226	3.392	6,7	-0,09	10
Sint-Truiden	261	3.994	6,5	-0,11	11
Dilsen-Stokkem	79	1.299	6,1	-0,19	12
Lanaken	91	1.938	4,7	-0,43	13
Zonhoven	40	1.096	3,6	-0,61	14
Hechtel-Eksel	32	1.001	3,2	-0,68	15
Bilzen	76	2.495	3,0	-0,71	16
Hoeselt	15	514	2,9	-0,73	17
Limburg	4.460	61.939	7,2		
Vlaanderen	41.254	442.677	9,3		
Antwerpen	8.798	34.789	25,3		
Gent	3.346	25.595	13,1		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			5,9		

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming – AgODi – afdeling Advies en Ondersteuning (01.02.2009)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

$z < -1,5$:	$-1,5 < z < -0,5$:	$-0,5 < z < +0,5$:	$+0,5 < z < +1,5$:	$z > +1,5$:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

ONDERWIJSKANSEN IN HET GEDRANG

De hoofdstukken één en twee wierpen vooral een blik op de aanwezigheid van sociaal kwetsbare groepen van kinderen en jongeren. In dit hoofdstuk kijken we naar groepen van kinderen en jongeren voor wie de onderwijskansen in het gedrang komen. We doen dat met behulp van indicatoren over risicoschoolloopbanen, deelname aan de verschillende onderwijsvormen in het gewoon secundair onderwijs en de doorstroming naar het hoger onderwijs.

De indicatoren op een rij

Risicoschoolloopbanen in het lager en secundair onderwijs

Om naar onderwijskansen te kijken, hanteren we onder meer het begrip risicoschoolloopbanen. We spreken over risicoschoolloopbanen bij schoolloopbaanmarkeringen met hogere risico's op het niet voltooiën van de schoolcarrière, een lager einddiploma en een zwakkere maatschappelijke positie als volwassene. In deze analyse kijken we naar de risicoschoolloopbanen in het lager en secundair onderwijs.

In het **lager onderwijs** beschouwen we schoolse vertraging in het gewoon onderwijs en het volgen van buitengewoon onderwijs als deelindicatoren van een risicoloopbaan. De optelsom van beide, in verhouding tot het totaal aantal leerlingen in het lager onderwijs, geeft zicht op het procentueel aandeel leerlingen met een risicoloopbaan.

In het **secundair onderwijs** zijn niet alleen schoolse vertraging in het gewoon onderwijs en het volgen van buitengewoon onderwijs deelindicatoren van een risicoloopbaan. Ook wie deeltijds beroepssecundair onderwijs volgt en wie in een onthaalklas voor anders-

talige nieuwkomers zit, zien we als een leerling die een risicoloopbaan ontwikkelt. In het secundair onderwijs geeft de optelsom van deze vier deelindicatoren, in verhouding tot het totaal aantal leerlingen in het secundair onderwijs, zicht op het percentage leerlingen met een risicoschoolloopbaan.

Deelname aan de onderwijsvormen in het gewoon secundair onderwijs

De deelname aan de verschillende onderwijsvormen in het gewoon secundair onderwijs zegt ook iets over onderwijskansen, vooral over doorstromingskansen naar het hoger onderwijs en de kansen op een hoge scholingsgraad.

Wie in de B-stroom van de eerste graad of in het BSO vanaf de tweede graad zit, krijgt een opleiding die voorbereidt op het uitoefenen van een beroep. In de meeste gevallen zijn de doorstromingskansen naar het hoger onderwijs en de kansen op een hoge scholingsgraad voor deze jongeren erg klein. Hoe hoger het aandeel leerlingen in de B-stroom of het BSO, hoe ongunstiger we dat dus beoordelen in termen van kansen.

Studierichtingen in het ASO zijn dan weer bij uitstek doorstroomrichtingen. Jongeren die in het ASO zitten, hebben grotere doorstromingskansen naar het hoger onderwijs en betere kansen op een hoge scholingsgraad. Dat geldt overwegend ook voor het TSO, ook al heeft het TSO niet alleen doorstroomrichtingen, maar ook kwalificatierichtingen. Des te minder leerlingen in het ASO of het TSO, des te ongunstiger we dat dus beoordelen in termen van kansen.

We bekijken het aantal leerlingen in de B-stroom in verhouding tot het aantal leerlingen in de eerste graad van het gewoon secundair onderwijs. Het aantal leerlingen in het BSO, ASO en TSO berekenen we in verhouding tot het aantal leerlingen in de tweede en derde graad van het gewoon secundair onderwijs.

Doorstromen naar het hoger onderwijs

Het aantal studenten voor het eerst ingeschreven in het hoger onderwijs, in verhouding tot het aantal 18-jarigen, geeft expliciet zicht op de doorstromingskansen naar het hoger onderwijs. Hoe minder jongeren doorstromen naar het hoger onderwijs, hoe minder jongeren kansen hebben op een sterke maatschappelijke positie.

Leerlingen die wonen in de gemeenten

Voor elk van de zeven indicatoren bekijken we het aantal leerlingen in verhouding tot het aantal leerlingen naar hun woonplaats. Het gaat bij deze indicatoren dus om de leerlingen die in de gemeenten wonen.

Wat leren de cijfers?

Risicoschoolloopbanen in het lager en secundair onderwijs

Ongeveer één op vijf Limburgse leerlingen in het **lager onderwijs** (20,3%) ontwikkelt een risicoschoolloopbaan (> tabel 14). Dat cijfer is gelijkaardig als dat van heel Vlaanderen (20,6%). Genk (28,4%) en Maasmechelen (28,1%) zitten ver boven het Limburgse gemiddelde. Beringen, Lanaken, Heusden-Zolder, Voeren, Dilsen-Stokkem en Halen scoren ook nog hoger dan Limburg, met een percentage tussen 25,4% en 22,5%. In totaal twaalf Limburgse gemeenten hebben procentueel meer leerlingen met risicooloopbanen dan Vlaanderen. In Antwerpen (34,2%) en Gent (29,9%) ligt het percentage risicooloopbanen in het lager onderwijs hoger dan in alle Limburgse gemeenten.

In het **secundair onderwijs** heeft één op drie Limburgse leerlingen (33,7%) een schoolloopbaan met risico's (> tabel 15). Dat is wat meer dan in Vlaanderen (32,4%). Opnieuw springen Genk (47,9%) en Maasmechelen (44,2%) er ver bovenuit in Limburg. Acht andere gemeenten scoren ook nog hoger dan Limburg, met een percentage tussen 41,1% en 37,6%: Leopoldsborg, Heusden-Zolder, Lanaken, Houthalen-Helchteren, Voeren, Dilsen-Stokkem en As. Veertien Limburgse gemeenten doen het slechter (lees: scoren hoger) dan Vlaanderen. Maar ook het percentage risicooloopbanen in het secundair onderwijs ligt hoger in Antwerpen (56,1%) en Gent (54,2%) dan in alle Limburgse gemeenten.

Deelname aan de B-stroom en het BSO

Van alle Limburgse leerlingen in de eerste graad van het gewoon secundair onderwijs zit 16,8% in de **B-stroom** (> tabel 16). Dat is één procentpunt meer dan in heel Vlaanderen (15,8%). De kansen op doorstroming naar het hoger onderwijs en op een hoge scholings-

graad voor deze leerlingen zijn dus al van bij het begin van het middelbaar onderwijs eerder miniem.

Liefst vierentwintig Limburgse gemeenten scoren slechter dan Vlaanderen. Maasmechelen (25,1%) steekt er ver bovenuit in Limburg. Ook Heusden-Zolder (21,7%), Genk (20,6%), Dilsen-Stokkem (20,2%), Leopoldsborg (19,9%), Wellen (19,8%), Heers (19,7%), Hamont-Achel (19,5%) en Houthalen-Helchteren (19,0%) doen het slechter dan Limburg. Maasmechelen is de enige gemeente die het slechter doet dan Antwerpen (24,3%), terwijl Maasmechelen en Heusden-Zolder ongunstiger scoren dan Gent (20,7%).

In de tweede en derde graad van het gewoon secundair onderwijs neemt het aandeel leerlingen dat in de B-stroom zit – hier spreken we over het **BSO** – sterk toe ten opzichte van de eerste graad. Voor heel Limburg gaat het om 27,2% van alle leerlingen in de tweede en derde graad, voor Vlaanderen slechts om 24,9% (> tabel 17). Ook voor deze groepen zijn de doorstromingskansen naar het hoger onderwijs eerder klein.

Hier scoren liefst drieëndertig Limburgse gemeenten slechter dan Vlaanderen. Genk (33,7%) scoort veel hoger dan Limburg. Scoren hoger dan Limburg: de gemeenten Kinrooi (32,2%), Heusden-Zolder (32,0%), Leopoldsborg (31,5%), Lanaken (31,2%), Maasmechelen (30,8%), Maaseik (30,7%), Lommel (30,7%), Bree (30,4%) en Heers (30,0%). De situatie is nergens in Limburg zo ongunstig als in Antwerpen (35,7%), maar wel ongunstiger in liefst achtentwintig Limburgse gemeenten dan in Gent (25,8%).

Deelname aan het ASO en het TSO

Limburgse jongeren nemen minder deel aan het **ASO** in het gewoon secundair onderwijs dan Vlaamse jongeren: 37,6% ten opzichte van 40,8% (> tabel 18). Dit geeft Limburgse jongeren lagere doorstromingskansen naar het hoger onderwijs dan Vlaamse jongeren. Vergeleken met Vlaanderen stellen we een lagere deelname aan het ASO vast in liefst tweeëndertig Limburgse gemeenten. Lommel (27,6%) en Maasmechelen (29,8%) hebben veruit de laagste deelname aan het ASO van heel Limburg. Nog elf andere gemeenten, variërend van 31,3% tot 35,0%, doen het minder goed dan Limburg: Bree, Beringen, Kinrooi, Heusden-Zolder, Leopoldsborg, Bocholt, Nieuwerkerken, Dilsen-Stokkem, Voeren, Houthalen-Helchteren en Meeuwen-Gruitrode. Vergeleken met Antwerpen (32,3%) doen

---

zeven Limburgse gemeenten het minder goed: Lommel, Maasmechelen, Bree, Beringen, Kinrooi, Heusden-Zolder en Leopoldsborg. In vergelijking met Gent (44,7%) hebben liefst veertig Limburgse gemeenten een lagere deelname van jongeren aan het ASO.

Limburgse jongeren nemen iets meer deel aan het **TSO** dan Vlaamse jongeren: 33,1% ten opzichte van 32,3% (> tabel 19). Ook al heeft het TSO niet alleen doorstroomrichtingen, toch gaan we ervan uit dat minder deelname aan het TSO minder goede kansen biedt. Zestien Limburgse gemeenten scoren hier ongunstiger (lees: lager) dan Vlaanderen. Binnen Limburg scoren Kortesssem (25,4%), Genk (26,2%), Halen (26,3%), Gingelom (26,4%) en Heers (27,0%) veel lager dan gemiddeld. Deze vijf gemeenten plus Maaseik (27,9%) scoren ongunstiger dan Antwerpen (29,1%), terwijl de top vier van Limburg het minder goed doet dan Gent (26,7%). Maaseik, Hasselt, Sint-Truiden, Neerpelt, Diepenbeek en Tongeren scoren ook nog lager dan Limburg, met een aandeel tussen 27,9% en 31,1%.

Doorstromen naar het hoger onderwijs

We stelden al vast dat Limburg meer leerlingen heeft in de B-stroom en het BSO en minder leerlingen in het ASO dan Vlaanderen. Dat zet zich door als jongeren aan het eind van het middelbaar onderwijs komen. Limburgse jongeren stromen minder door naar het hoger onderwijs dan Vlaamse jongeren: 54,8% versus 59,7% van de 18-jarigen (> tabel 20). Het cijfer is lager dan Vlaanderen in negenentwintig Limburgse gemeenten. Cijfers voor Antwerpen en Gent zijn helaas niet beschikbaar.

Binnen Limburg zijn er veruit de minste doorstromers naar het hoger onderwijs in Voeren (31,7%) en Leopoldsborg (39,6%). Nog in tien andere gemeenten stromen er minder 18-jarigen door naar het hoger onderwijs dan gemiddeld: Heers, Lanaken, Maasmechelen, Riemst, Hechtel-Eksel, Houthalen-Helchteren, Dilsen-Stokkem, Heusden-Zolder, Lommel en Kortesssem. Het percentage in deze gemeenten varieert van 40,8% tot 50,0%.

Conclusies

Als we ons baseren op de zeven besproken indicatoren, dan komen de onderwijskansen van kinderen en jongeren het meest in het gedrang in Maasmechelen, Heusden-Zolder en

---

Leopoldsborg. Deze gemeenten scoren op zes van de zeven indicatoren hoger dan Limburg. Genk, Houthalen-Helchteren en Dilsen-Stokkem volgen met vijf ongunstigere scores. Voeren, Heers en Lanaken tellen vier ongunstigere scores.

Als we kijken naar de regionale spreiding van deze gemeenten, dan zien we dat het onder meer gaat om vier van de vijf ex-mijngemeenten: Maasmechelen, Heusden-Zolder, Genk en Houthalen-Helchteren, maar Beringen dus niet. Houthalen-Helchteren en Genk behoren tot Midden-Limburg. Leopoldsborg en Heusden-Zolder zijn twee gemeenten uit West-Limburg. Ook het Maasland lijkt kwetsbaar, met drie gemeenten waar de onderwijskansen meer in het gedrang komen: Maasmechelen, Dilsen-Stokkem en Lanaken. Tot slot zijn er nog Heers en Voeren als Zuid-Limburgse gemeenten.

Tabel 14 - Risicoschoolloopbanen in het lager onderwijs

	aantal (teller)	ln LO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Genk	1.300	4.576	28,4	2,08	1
Maasmechelen	658	2.345	28,1	1,99	2
Beringen	756	2.982	25,4	1,30	3
Lanaken	362	1.548	23,4	0,80	4
Heusden-Zolder	516	2.207	23,4	0,79	5
Voeren	38	166	22,9	0,67	6
Dilsen-Stokkem	316	1.393	22,7	0,62	7
Halen	126	561	22,5	0,56	8
Leopoldsburg	203	916	22,2	0,48	9
Houthalen-Helchteren	443	2.060	21,5	0,32	10
Overpelt	185	866	21,4	0,28	11
Kinrooi	177	854	20,7	0,12	12
Lommel	457	2.223	20,6	0,08	13
Zonhoven	270	1.327	20,3	0,02	14
Hasselt	776	3.896	19,9	-0,09	15
Tongeren	323	1.756	18,4	-0,48	21
Sint-Truiden	392	2.190	17,9	-0,60	22
Bilzen	337	1.931	17,5	-0,72	24
Hechtel-Eksel	132	764	17,3	-0,76	25
Hoeselt	83	591	14,0	-1,58	38
Limburg	10.768	53.146	20,3		
Vlaanderen	84.674	411.697	20,6		
Antwerpen	10.670	31.214	34,2		
Gent	4.500	15.046	29,9		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			3,9		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Stafdiensten Onderwijs en Vorming (01.02.2008)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

$z < -1,5$:	$-1,5 < z < -0,5$:	$-0,5 < z < +0,5$:	$+0,5 < z < +1,5$:	$z > +1,5$:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 15 - Risicoschoolloopbanen in het secundair onderwijs

	aantal (teller)	ln SO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Genk	2.635	5.506	47,9	2,39	1
Maasmechelen	1.252	2.835	44,2	1,77	2
Leopoldsburg	464	1.130	41,1	1,24	3
Heusden-Zolder	1.004	2.551	39,4	0,95	5
Lanaken	722	1.841	39,2	0,93	6
Houthalen-Helchteren	1.002	2.586	38,7	0,85	7
Voeren	76	197	38,6	0,82	8
Dilsen-Stokkem	540	1.430	37,8	0,68	9
As	220	585	37,6	0,66	10
Hasselt	1.665	4.572	36,4	0,46	11
Beringen	1.177	3.247	36,2	0,43	12
Sint-Truiden	923	2.624	35,2	0,25	13
Maaseik	627	1.835	34,2	0,07	14
Zutendaal	164	523	31,4	-0,4	15
Zonhoven	498	1.593	31,3	-0,42	16
Tongeren	629	2.067	30,4	-0,56	18
Hechtel-Eksel	278	990	28,1	-0,96	25
Bilzen	662	2.368	28,0	-0,98	27
Hoeselt	159	670	23,7	-1,69	43
Limburg	20.961	62.150	33,7		
Vlaams Gewest	147.752	455.421	32,4		
Antwerpen	18.183	32.426	56,1		
Gent	8.209	15.142	54,2		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			5,9		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Stafdiensten Onderwijs en Vorming (01.02.2008)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

$z < -1,5$:	$-1,5 < z < -0,5$:	$-0,5 < z < +0,5$:	$+0,5 < z < +1,5$:	$z > +1,5$:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 16 - Leerlingen in de B-stroom van de eerste graad in het gewoon secundair onderwijs

	aantal (teller)	ln 1ste gr GSO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Maasmechelen	212	843	25,1	2,48	1
Heusden-Zolder	157	723	21,7	1,46	2
Genk	337	1.635	20,6	1,14	3
Dilsen-Stokkem	80	397	20,2	1,00	4
Leopoldsburg	58	292	19,9	0,92	5
Wellen	22	111	19,8	0,90	6
Heers	25	127	19,7	0,86	7
Hamont-Achel	60	308	19,5	0,80	8
Houthalen-Helchteren	131	691	19,0	0,65	9
Tongeren	112	613	18,3	0,44	10
Borgloon	35	192	18,2	0,43	11
Kinrooi	52	287	18,1	0,40	12
Lommel	124	687	18,0	0,38	13
Beringen	168	936	17,9	0,35	14
Lanaken	89	506	17,6	0,24	15
Sint-Truiden	115	717	16,0	-0,22	21
Hechtel-Eksel	42	281	14,9	-0,54	28
Bilzen	102	720	14,2	-0,77	30
Hasselt	149	1.322	11,3	-1,63	39
Hoeselt	20	188	10,6	-1,82	40
Limburg	3.014	17.971	16,8		
Vlaams Gewest	21.751	137.942	15,8		
Antwerpen	2.418	9.935	24,3		
Gent	978	4.727	20,7		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			3,4		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Stafdiensten Onderwijs en Vorming (01.02.2008)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 17 - Leerlingen in het BSO van de tweede en derde graad in het gewoon secundair onderwijs

	aantal (teller)	ln 2-3de gr GSO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Genk	1.172	3.478	33,7	1,72	1
Kinrooi	223	692	32,2	1,33	2
Heusden-Zolder	536	1.677	32,0	1,26	3
Leopoldsburg	236	749	31,5	1,14	4
Lanaken	380	1.217	31,2	1,06	5
Maasmechelen	545	1.770	30,8	0,95	6
Maaseik	364	1.187	30,7	0,92	7
Lommel	524	1.709	30,7	0,91	8
Bree	226	744	30,4	0,84	9
Heers	81	270	30,0	0,74	10
Bocholt	199	689	28,9	0,44	11
Gingelom	87	303	28,7	0,40	12
Hamont-Achel	204	714	28,6	0,36	13
Bilzen	436	1.536	28,4	0,31	14
Houthalen-Helchteren	483	1.711	28,2	0,27	15
Beringen	575	2.062	27,9	0,18	16
Tongeren	361	1.330	27,1	-0,02	18
Sint-Truiden	451	1.677	26,9	-0,09	20
Hechtel-Eksel	168	648	25,9	-0,35	28
Hoeselt	116	457	25,4	-0,49	29
Dilsen-Stokkem	232	916	25,3	-0,51	30
Hasselt	545	3.016	18,1	-2,44	42
Limburg	11.029	40.506	27,2		
Vlaanderen	72.306	290.856	24,9		
Antwerpen	6.797	19.048	35,7		
Gent	2.330	9.022	25,8		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			3,8		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Stafdiensten Onderwijs en Vorming (01.02.2008)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 18 - Leerlingen in het ASO van de tweede en derde graad in het gewoon secundair onderwijs

	aantal (teller)	ln 2-3de gr GSO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Lommel	472	1.709	27,6	-2,03	43
Maasmechelen	527	1.770	29,8	-1,59	42
Bree	233	744	31,3	-1,27	41
Beringen	650	2.062	31,5	-1,23	40
Kinrooi	221	692	31,9	-1,15	39
Heusden-Zolder	541	1.677	32,3	-1,08	38
Leopoldsburg	242	749	32,3	-1,07	37
Bocholt	228	689	33,1	-0,91	36
Nieuwerkerken	102	304	33,6	-0,82	35
Dilsen-Stokkem	310	916	33,8	-0,76	34
Voeren	43	124	34,7	-0,59	33
Houthalen-Helchteren	595	1.711	34,8	-0,57	32
Meeuwen-Gruitrode	232	663	35,0	-0,53	31
Ham	152	431	35,3	-0,47	30
Hamont-Achel	253	714	35,4	-0,43	29
Bilzen	549	1.536	35,7	-0,37	28
Genk	1.280	3.478	36,8	-0,16	24
Hoeselt	174	457	38,1	0,10	19
Hechtel-Eksel	262	648	40,4	0,58	15
Tongeren	539	1.330	40,5	0,60	14
Sint-Truiden	715	1.677	42,6	1,03	8
Hasselt	1.478	3.016	49,0	2,33	1
Limburg	15.217	40.506	37,6		
Vlaanderen	118.586	290.856	40,8		
Antwerpen	6.154	19.048	32,3		
Gent	4.032	9.022	44,7		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			4,9		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Stafdiensten Onderwijs en Vorming (01.02.2008)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 19 - Leerlingen in het TSO van de tweede en derde graad in het gewoon secundair onderwijs

	aantal (teller)	ln 2-3de gr GSO (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Kortesseem	111	437	25,4	-2,03	44
Genk	912	3.478	26,2	-1,81	43
Halen	102	388	26,3	-1,79	42
Gingelom	80	303	26,4	-1,76	41
Heers	73	270	27,0	-1,59	40
Maaseik	331	1.187	27,9	-1,37	39
Hasselt	880	3.016	29,2	-1,03	38
Sint-Truiden	494	1.677	29,5	-0,96	37
Neerpelt	278	901	30,9	-0,59	36
Diepenbeek	243	784	31,0	-0,55	35
Tongeren	414	1.330	31,1	-0,51	34
Lanaken	381	1.217	31,3	-0,47	33
Hechtel-Eksel	205	648	31,6	-0,38	32
Tessenderlo	247	777	31,8	-0,34	31
Herk-de-Stad	184	575	32,0	-0,28	30
Heusden-Zolder	555	1.677	33,1	0,00	25
Leopoldsburg	250	749	33,4	0,08	24
Bilzen	514	1.536	33,5	0,10	23
Houthalen-Helchteren	600	1.711	35,1	0,53	16
Hoeselt	162	457	35,4	0,63	14
Maasmechelen	660	1.770	37,3	1,11	9
Dilsen-Stokkem	347	916	37,9	1,27	5
Beringen	800	2.062	38,8	1,51	4
Limburg	13.306	40.228	33,1		
Vlaanderen	93.941	290.856	32,3		
Antwerpen	5.547	19.048	29,1		
Gent	2.406	9.022	26,7		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			3,8		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Stafdiensten Onderwijs en Vorming (01.02.2008)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

Tabel 20 - Doorstromers naar het hoger onderwijs

	aantal (teller)	18-jarigen (noemer)	indicator (%)	standaard- score	rang
Voeren	20	63	31,7	-2,42	43
Leopoldsburg	72	182	39,6	-1,60	42
Heers	31	76	40,8	-1,47	41
Lanaken	125	286	43,7	-1,17	40
Maasmechelen	209	457	45,7	-0,95	39
Riemst	80	167	47,9	-0,73	38
Hechtel-Eksel	83	171	48,5	-0,66	37
Houthalen-Helchteren	208	426	48,8	-0,63	36
Dilsen-Stokkem	107	216	49,5	-0,56	35
Heusden-Zolder	184	371	49,6	-0,55	34
Lommel	211	425	49,6	-0,54	33
Kortesseem	52	104	50,0	-0,51	32
Genk	459	916	50,1	-0,50	31
Tongeren	175	345	50,7	-0,43	30
Hamont-Achel	96	189	50,8	-0,42	29
Sint-Truiden	244	452	54,0	-0,09	23
Bilzen	194	359	54,0	-0,08	22
Beringen	298	524	56,9	0,21	18
Hoeselt	69	121	57,0	0,23	17
Hasselt	526	805	65,3	1,10	8
Limburg	5.507	10.041	54,8		
Vlaanderen	42.908	71.907	59,7		
Antwerpen	?	?	?		
Gent	?	?	?		
standaardafwijking Limburgse gemeenten:			9,6		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Databank Tertiair Onderwijs (2007-2008)

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

legende standaardscores:

z < -1,5:	-1,5 < z < -0,5:	-0,5 < z < +0,5:	+0,5 < z < +1,5:	z > +1,5:
veel lager dan Limb.	lager dan Limburg	gemiddeld	hoger dan Limburg	veel hoger dan Limb.

SLOTSOM

In dit dossier wierpen we een blik op de aanwezigheid van sociaal kwetsbare kinder- en jongerengroepen in (het onderwijs in) de Limburgse gemeenten. Daarnaast brachten we in kaart in welke mate onderwijskansen van kinderen en jongeren uit Limburg in het gedrang komen. We deden dat met behulp van een twintigtal indicatoren.

In dit vierde en laatste hoofdstuk bekijken we het globale plaatje. Voor welke indicatoren is de situatie in meerdere Limburgse gemeenten ongunstiger dan in Vlaanderen, Antwerpen en Gent? In welke gemeenten is de situatie het meest ongunstig in vergelijking met Vlaanderen, Antwerpen en Gent? Welke regio's en gemeenten hebben de grootste nood aan extra ondersteuning in hun strijd tegen sociale uitsluiting en zwakkere onderwijskansen bij kinderen en jongeren? Waar in Limburg is er nood aan extra middelen voor een flankerend onderwijsbeleid? Op deze vragen trachten we hier een antwoord te bieden.

Op welk vlak scoren Limburgse gemeenten het ongunstigst?

Als we per indicator bekijken hoeveel Limburgse gemeenten ongunstiger scoren dan Vlaanderen, Antwerpen en Gent, dan kunnen we daaruit leren op welk vlak de situatie in Limburgse gemeenten het minst goed is (> tabel 21).

Wat de aanwezigheid van sociaal kwetsbare kinder- en jongerengroepen in de gemeenten betreft, zien we vooral een verhoogde aanwezigheid van jongeren in de bijzondere jeugdbijstand en een hoge jeugdwerkloosheidsgraad in een respectabel aantal gemeen-

ten, vergeleken met Vlaanderen, Antwerpen en Gent. Kijken we naar de aanwezigheid van sociaal kwetsbare groepen kinderen en jongeren in het onderwijs, dan zien we meer leerlingen met een laag opgeleide moeder (in het gewoon secundair onderwijs) en meer leerlingen met een schooltoelage (in het gewoon basis- én secundair onderwijs) in een behoorlijk aantal gemeenten. Onderwijskansen komen dan weer vooral in het gedrang, waar het gaat om meer leerlingen in de B-stroom en het BSO, minder leerlingen in het ASO en minder doorstromers naar het hoger onderwijs in een respectabel aantal gemeenten.

Tabel 21 - Overzicht van de indicatoren: aantal Limburgse gemeenten dat ongunstiger scoort dan Vlaanderen, Antwerpen en Gent

	ongunstiger dan Vlaanderen	ongunstiger dan Antwerpen	ongunstiger dan Gent
Geboorten in kansarme gezinnen	11	1	4
Jongeren in de bijzondere jeugdbijstand	19	0	13
Eenoudergezinnen met minderjarige kinderen	4	0	0
Jeugdwerkloosheidsgraad: NWWZ 15-24 jaar	22	2	2
Jonge, laaggeschoolde NWWZ (zonder diploma SO)	16	0	2
Lin met een moeder met laag opleidingsniveau in het G BaO	16	1	3
Lin met een moeder met laag opleidingsniveau in het G SO	15	3	15
Lin met een schooltoelage in het gewoon BaO	20	2	7
Lin met een schooltoelage in het gewoon SO	18	6	16
Lin wonend in 'kansarme' buurt in het gewoon BaO	6	0	0
Lin wonend in 'kansarme' buurt in het gewoon SO	5	0	1
Lin met thuistaal niet-Nederlands in het gewoon BaO	8	0	3
Lin met thuistaal niet-Nederlands in het gewoon SO	8	0	5
Risicoschoolloopbanen in het LO	12	0	0
Risicoschoolloopbanen in het SO	14	0	0
Lin B-stroom in 1ste graad gewoon SO	24	1	2
Lin BSO in 2de-3de graad gewoon SO	33	0	28
Lin ASO in 2de-3de graad gewoon SO	32	7	40
Lin TSO in 2de-3de graad gewoon SO	16	6	4
Doorstromers naar het HO	29	?	?
gemiddeld aantal gemeenten per indicator	16,4	1,5	7,6

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

In welke gemeenten is de situatie het meest ongunstig?

We bekeken ook voor alle Limburgse gemeenten op hoeveel van de twintig indicatoren ze ongunstiger scoren dan Vlaanderen, Antwerpen en Gent (> tabel 22). Een tiental gemeenten haalt zo een opgetelde score van 15 of meer. Genk (37) en Maasmechelen (35) springen eruit met een score van meer dan 30. Heusden-Zolder (29), Houthalen-Helchteren (27), Leopoldsborg (26) en Beringen (23) halen nog een score van meer dan 20 (maar minder dan 30). Dilsen-Stokkem (18), Sint-Truiden (18), Maaseik (15) en Tongeren (15) zitten daar nog onder.

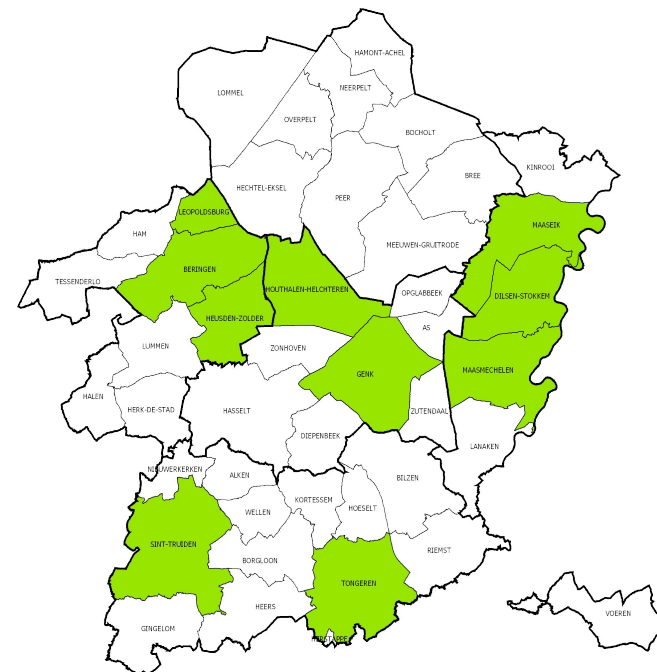
Tabel 22 - De Limburgse gemeenten die het vaakst ongunstiger scoren dan Vlaanderen, Antwerpen en Gent

	ongunstiger dan Vlaanderen (/20)	ongunstiger dan Antwerpen (/19)	ongunstiger dan Gent (/19)	totaal (/58)	rang
Genk	19	5	13	37	1
Maasmechelen	18	6	11	35	2
Heusden-Zolder	17	3	9	29	3
Houthalen-Helchteren	17	2	8	27	4
Leopoldsborg	18	1	7	26	5
Beringen	15	2	6	23	6
Dilsen-Stokkem	13	0	5	18	7
Sint-Truiden	13	0	5	18	7
Maaseik	11	1	3	15	9
Tongeren	12	0	3	15	9
Gingelom	8	1	4	13	11
Kinrooi	8	2	3	13	11
Lanaken	10	0	3	13	11
Halen	6	1	4	11	14
Hasselt	8	0	3	11	14
Heers	8	1	2	11	14
Overpelt	7	0	4	11	14
Bilzen	7	0	2	9	21
Hoeselt	5	0	3	8	25
Hechtel-Eksel	5	0	2	7	31

Verwerking: provincie Limburg – Directie Mens – Steunpunt Sociale Planning

Deze tien gemeenten worden, objectief gezien, op basis van de twintig indicatoren, en in vergelijking met Vlaanderen, Antwerpen en Gent, het meest geconfronteerd met de aanwezigheid van sociale kwetsbaarheid en zwakkere onderwijskansen bij kinderen en jongeren. Als we deze gemeenten inkleuren op kaart (> kaart 01), zien we dat het onder meer gaat om een gordel van aaneensluitende gemeenten van west naar oost doorheen de provincie: Leopoldsborg plus de ex-mijngemeenten Beringen, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Genk en Maasmechelen. Verder sluiten ook Dilsen-Stokkem en Maaseik in het Maasland daar nog bij aan. Sint-Truiden en Tongeren zijn 'eilanden' in het zuiden.

Kaart 01 - Top 10 van Limburgse gemeenten die het vaakst ongunstiger scoren dan Vlaanderen, Antwerpen en Gent

---

Het gaat om drie Westlimburgse gemeenten (Leopoldsburch, Beringen en Heusden-Zolder), twee gemeenten uit Midden-Limburg (Houthalen-Helchteren en Genk), drie gemeenten uit het Maasland (Maasmechelen, Dilsen-Stokkem en Maaseik) en twee Zuid-Limburgse gemeenten (Sint-Truiden en Tongeren).

Extra middelen voor een flankerend onderwijsbeleid?

Weinig verrassingen in het lijstje van gemeenten

Genk, Maasmechelen, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Leopoldsburch, Beringen, Dilsen-Stokkem, Sint-Truiden, Maaseik en Tongeren: dat is het rijtje van gemeenten met de grootste knelpunten op het vlak van sociale kwetsbaarheid en zwakkere onderwijskansen bij kinderen en jongeren, in vergelijking met Vlaanderen, Antwerpen en Gent.

Op zich zitten er weinig verrassingen in dit lijstje. De vijf vroegere mijngemeenten behoren al jaren bij de gemeenten met de meest kwetsbare groepen als het op kansen en onderwijskansen aankomt. Ook Leopoldsburch zit al meerdere jaren in hetzelfde schuitje. Over de Zuid-Limburgse gemeenten Sint-Truiden en Tongeren was er de voorbije jaren ook al het aanvoelen dat de situatie in negatieve zin evolueert. Maar wel min of meer verrassend in dit rijtje van gemeenten zijn Dilsen-Stokkem en Maaseik. Met Maasmechelen erbij gaat het zo immers om drie van de vijf Maaslandse gemeenten.

Het bijzondere van de resultaten van de analyse

Weinig verrassingen dus. Wat is er dan zo bijzonder aan de resultaten van deze analyse? Het bijzondere heeft te maken met de aard van de analyse. Tot dusver analyseerde het Steunpunt Sociale Planning steeds hoe elke gemeente op individuele indicatoren afwijkt van het Limburgse gemiddelde. In deze analyse kijken we voor het eerst hoe elke gemeente op elke indicator afwijkt van Vlaanderen, Antwerpen en Gent. Bovendien maken we de optelsom over de indicatoren heen, wat zicht geeft op de mate waarin de situatie problematisch is.

Deze wijze van analyseren zorgt voor nieuwe inzichten. Zo stellen we voor het eerst vast dat gemeenten die het minder goed doen in de Limburgse context, het voor een res-

pectabel aantal indicatoren ook minder goed doen dan Vlaanderen, Antwerpen en/of Gent. En dat werpt een ander licht op de situatie.

Grote noden vragen om meer middelen

Op basis van deze analyse stellen we vast dat de maatschappelijke noden voor kinderen en jongeren in een tiental Limburgse gemeenten groot zijn. Deze gemeenten scoren op een respectabel aantal indicatoren immers ongunstiger dan Vlaanderen, maar belangrijker nog: ook ongunstiger dan Antwerpen en Gent. Nochtans beschikken deze tien gemeenten, op centrumstad Genk na misschien, niet over de middelen om op deze maatschappelijke noden een beleidsmatig antwoord te bieden. Op Maaseik, Dilsen-Stokkem en Leopoldsburch na zijn het nochtans wel gemeenten uit de Limburgse top tien met de hoogste inwonersaantallen.

De provincie Limburg pleit dan ook voor extra middelen voor een flankerend onderwijsbeleid. Toewijzing van deze middelen aan de provincie kan versnippering in de aanwending ervan tegengaan. De provincie zou deze middelen overkoepelend en in samenspraak kunnen inzetten in de regio's en gemeenten waar de noden het grootst zijn. Op die manier vervult de provincie bij uitstek haar aanvullende, overkoepelende en coördinerende taak op het vlak van onderwijskansen.

